

školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Svět kolem nás - svět ve mně

Naše motto:

„Cílem naší didaktiky budiž od začátku až do konce: hledati a nalézti způsobů, jak by měli učit méně ti, kteří vyučují, ale jak by se naučili více ti, kteří se učí“.

J. A. Komenský

Zpracovali: ředitelka školy s kolektivem pedagogických pracovníků
Vydala: Bc. Martina Štolbová
Účinnost: od 1. 9. 2015
Počet stran: 49
Č. j. MŠK4 - 204/15

OBSAH

1. NAŠE MATEŘSKÁ ŠKOLA	4
1. 1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE ŠKOLY	4
1. 2. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	4
2. PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ.....	5
2. 1. MATERIÁLNÍ PODMÍNKY	5
2. 2. ŽIVOTOSPRÁVA	6
2. 3. PSYCHOSOCIÁLNÍ PODMÍNKY	6
3. ORGANIZACE.....	7
3. 1. ORGANIZAČNÍ ZAJIŠTĚNÍ.....	7
3. 2. ŘÍZENÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	8
3. 3. PERSONÁLNÍ A PEDAGOGICKÉ ZAJIŠTĚNÍ	9
3. 4. SPOLUÚČAST RODIČŮ	9
3. 5. SPOLUPRÁCE S EXTERNÍMI PARTNERY	10
4. CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU.....	11
4. 1. VIZE A POSLÁNÍ ŠKOLY	11
4. 2. STRATEGICKÉ CÍLE ŠKOLY	11
4. 3. FORMY A METODY VZDĚLÁVÁNÍ	12
4. 4. CHARAKTERISTIKA ŠVP.....	14
5. OBSAH VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	14
5. 1. Integrovaný blok 1:	15
5. 2. Integrovaný blok 2:	18
5. 3. Integrovaný blok 3:	21
5. 4. Integrovaný blok 4:	24
5. 5. Integrovaný blok 5:	27
5. 6. Integrovaný blok 6:	30
5. 7. Integrovaný blok 7:	33
5. 8. Integrovaný blok 8:	36
5. 9. Integrovaný blok 9:	39
5. 10. Integrovaný blok 10:	42
6. NADSTAVBOVÁ ČINNOST.....	45

7. EVALUAČNÍ SYSTÉM.....	45
7. 1. VNITŘNÍ EVALUACE.....	46
7. 2. EVALUAČNÍ ČASOVÝ PLÁN	48
8. POUŽITÁ LITERATURA	49

1. NAŠE MATEŘSKÁ ŠKOLA

1. 1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE ŠKOLY

Název školy: Mateřská škola Ústí nad Labem, Karla IV.1241/41
příspěvková organizace

Sídlo školy: Karla IV.1241/41, 400 03 Ústí nad Labem

Zřizovatel školy: Statutární město Ústí nad Labem

Ředitelka školy: Bc. Martina Štolbová

Naše mateřská škola vstoupila 1. ledna roku 2003 do právní subjektivity, je tedy samostatným zařízením.

Na zpracování školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání se podílel celý tým pedagogických pracovníků naší školy. Program nese název „Svět kolem nás - svět ve mně“ a byl tvořen a projednáván na pedagogických radách od března 2015 do srpna 2015. **Tento plán je vypracován na 3 roky, od září 2015 do srpna 2018.**

1. 2. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Naše mateřská škola je jedinečná tím, že leží mimo hlavní ruch města Ústí nad Labem v městské čtvrti pod hradem Střekov. Budova školy byla postavena v roce 1974 již jako dvoutřídní mateřská škola. K těmto účelům tedy slouží dodnes. Mateřská škola je v dosahu městské hromadné dopravy a je velmi dobře dostupná i osobním automobilem.

K mateřské škole patří předzahrádka tvořená skalkou s květinami a prostorově menší terénně členitou zahradou pro hru dětí. Zahradě vévodí čtvercové pískoviště doplněné zahradním domečkem. Dále se nám podařilo osadit zahradu novými herními prvky jako je stanový domeček pro hry dětí, nová mašinka a houpadlo. Podařilo se i využít zákoutí za školkou, kam jsme umístili velkou prolézací loď se skluzavkou.

Mateřská škola je dvoutřídní. Máme zde třídu Motýlků a třídu Ptáčků. Věkové složení dětí obou tříd je 3 – 6 let (7 let – odklad školní docházky) - třídy jsou tedy věkově smíšené. Zřizovatel povolil výjimku z nejvyššího počtu dětí na 54 (Motýlci 27, Ptáčci 27). Hygienickou kapacitu má naše školka 60 dětí.

Prostory MŠ jsou vhodné k účelům, ke kterým mají sloužit. Jsou zde dvě samostatné třídy, které mají tři části: třídu samotnou, hernu a sociální zázemí. Obě třídy se nacházejí v patře budovy. V tomto patře je ještě velká hala pro obě třídy společná a v roce 2008 se

nám podařilo zařídit místnost bývalé ředitelny na ateliér, kde probíhají zájmové činnosti určené převážně předškolním dětem. V suterénu MŠ je šatna pro obě třídy, kuchyň, kanceláře, sklady, prádelna a sušárna.

2. PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ

2. 1. MATERIÁLNÍ PODMÍNKY

Budova naší mateřské školy je stavěna již pro účely předškolního zařízení, tudíž jednotlivé prostory MŠ jsou dostatečně velké i poměrně účelné. Máme dvě samostatné třídy s hernou a se svým sociálním zařízením. V roce 2009 se nám podařilo uskutečnit stavební úpravu jednotlivých tříd, kdy došlo k probourání příček mezi předpokojíkem a třídou samotnou. Již víme, že tato změna přispěla ku prospěchu jak dětí, tak i nás - pedagogů. Prostor nabízí lepší uspořádání a hlavně přispívá k lepší práci pedagogů s dětmi z pohledu bezpečnosti a přehlednosti.

Jednotlivé třídy jsou vybaveny dětským nábytkem tak, aby byl co nejučelněji využíván hlavně dětmi. Ve třídách mají děti k dispozici stoly i židle dvou velikostí. Podařilo se nám pořídit do tříd ještě páté stoly tak, aby každé z dětí mělo možnost svého prostoru k sezení. Každým rokem žádáme o výjimku v počtu dětí na 27 dětí na třídu. Tento stav nás pro práci s dětmi moc netěší, ale situace se v našem obvodu zlepšila otevřením nové mateřské školy v naší městské čtvrti Střekov. Do budoucna tedy uvažujeme, že o výjimku už žádat nebudeme a třídy budeme naplňovat pouze do stanoveného počtu vyhláškou, tedy 24 dětí na třídu.

Vybavení hračkami a didaktickými pomůckami je dostačující a neustále se obnovuje a doplňuje. Hračky jsou dětem přístupné ve vhodném nábytku ve třídách. V letošním roce jsme zredukovali počet hraček, protože nabídka už byla velmi široká a děti si nedokázaly v takovém množství vybrat. Přikoupili jsme Montessori pomůcky, které spatřujeme jako rozvíjející prvek nejen našeho nově vznikajícího školního vzdělávacího programu. To se odrazilo i v uspořádání jednotlivých tříd do tematických koutků a používání koberečků k vymezení herního prostoru. Děti se svými výtvary a artefakty podílejí na úpravě a výzdobě školy, především v hale a jednotlivých třídách.

Umývárny a WC vyhovují hygienickým požadavkům. Odpolední odpočinek probíhá v hernách jednotlivých tříd. Využíváme umělohmotná lehátka, která vyhovují hygienickým požadavkům – část lehátek je ještě stále molitanová. Uvažujeme do budoucna pořídit pro všechny děti umělohmotná. Šatny dětí jsou v suterénu školy. Jsou vybavené novými a účelnými botníky. Jen se zde potýkáme s menším prostorem.

Tělovýchovné nářadí v hernách je přizpůsobené potřebám dětí a je zdravotně nezávadné a bezpečné.

Na budovu MŠ bezprostředně navazuje menší školní zahrada, ve které je spousta vzrostlých stromů a je terénně poměrně členitá. Zahrada prošla částečnou rekonstrukcí. Snažili jsme se o lehkou úpravu terénu, aby byl pro děti bezpečnější. Podařilo se nám vybudovat v nepoužívané části zahrady příjemný koutek s prolézací lodí se skluzavkou.

Vznikl tak nový prostor dětem k jejich pohybovým aktivitám. V již používané části zahrady je velký zahradní domek, kde máme schované pomůcky a hračky, které na zahradě děti využívají. Je zde také velké pískoviště, dřevěný vláček a velká kreslicí tabule. Přibyl dřevěný stanový domeček pro dětské schovávačky a houpadlo rybka. Snažíme se, aby zahrada byla přírodní a vedla děti ke hrám s přírodninami a environmentální výchově. Vznikl nově také záhonek, kam si děti zasázely květiny. V budoucnu plánujeme vybudovat pítka pro děti nejen pro letní teplé dny.

Vnitřní i venkovní prostory mateřské školy splňují bezpečnostní a hygienické normy dle platných předpisů.

2. 2. ŽIVOTOSPRAVA

Dětem v MŠ je poskytována plnohodnotná vyvážená strava, je zachována vhodná skladba jídelníčku (tmavé pečivo, mléčné výrobky, ovocné a zeleninové mísy,...). Po vyzkoušení dále preferujeme ovocné a zeleninové misky, které děti mají k dispozici během celého dne. Takto dochází k mnohem větší konzumaci ovoce a zeleniny, než tomu bylo dříve, kdy ovoce a zeleninu dostávaly pouze v časech svačin. Mívají na výběr ze dvou druhů ovoce či zeleniny. Dále je dodržována zdravá technologie přípravy pokrmů. V letošním roce plánujeme pořídit do kuchyně konvektomat. Věříme, že tím přispějeme k ještě chutnější a zdravější přípravě jídel a ulehčíme tak práci paním kuchařkám. Během celého pobytu dětí v MŠ je dostatečně zajištěn pitný režim (ve třídách jsou barely s pitím - každé dítě má svůj hrneček a k dispozici je i čistá voda).

V průběhu dne jsou dodržovány intervaly mezi jednotlivými podávanými pokrmy. Děti do jídla nenutíme. Pouze se snažíme, aby jednotlivé pokrmy alespoň ochutnaly a naučily se tak zdravému stravování spolu s kulturou stolování.

Uspořádání dne je vypracováno s ohledem na individuální a věkové zvláštnosti dětí. Během dne je udržována rovnováha mezi činnostmi spontánními a řízenými. Dodržujeme zásady zdravého životního stylu. Kládeme důraz na dostatek pohybu dětí jak při pobytu venku, tak v prostorách mateřské školy. Děti jsou každý den dostatečně dlouho venku, činnosti jsou přizpůsobené počasí a kvalitě ovzduší.

Pravidelnost denního režimu se opírá o zajištění základní péče →scházení dětí, stravování, pobyt venku, odpočinek. V režimu dne je respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí.

2. 3. PSYCHOSOCIÁLNÍ PODMÍNKY

Naší snahou je vytvářet příjemné, spokojené a bezpečné prostředí plné vzájemné důvěry, souhry a podpory. Jedním z nejdůležitějších faktorů je, aby dětem v mateřské škole bylo dobře, aby se zde cítily spokojené a chodily do MŠ rády. Snažíme se o laskavé přijetí, které napomáhá adaptaci dětí na nové prostředí, které do té doby neznaly. Kládeme důraz na to, aby učitelka a dítě k sobě našly tu správnou cestu podpořenou vzájemnou důvěrou.

Všechny děti mají rovnocenné postavení. Umožňujeme dětem jistou volnost a osobní svobodu v rozhodování s tím, že je potřeba respektovat určitá omezení vyplývající z nutnosti dodržovat v MŠ jistý řád a společně vytvořená pravidla soužití dětí ve třídě.

Děti učíme:

- Respektovat jeden druhého.
- Respektovat pravidla kolektivu.
- Naslouchat druhým.
- Být kamarádský.
- Neubližovat.
- Věřit sami sobě.
- Nebát se projevit.
- Důvěřovat jeden druhému.

Kolektiv pracovníků mateřské školy vytváří dětem co nejpříjemnější prostředí, ve kterém se cítí bezpečně. Jednání s rodiči je taktní se zájmem o vzájemnou spolupráci při výchovném působení na děti.

3. ORGANIZACE

3. 1. ORGANIZAČNÍ ZAJIŠTĚNÍ

Předškolní vzdělávání se organizuje zpravidla pro děti od tří do šesti let. Zápis do naší mateřské školy probíhá každoročně na přelomu dubna a května. Dodatečný zápis je možný, vždy však s ohledem na naplněnost školy. O přijetí dítěte do mateřské školy rozhoduje ředitelka školy na základě platných kritérií, která každoročně vydává formou směrnice. Ve spolupráci se zřizovatelem byla pořízena elektronická verze zápisu – která usnadňuje a zpřehledňuje práci nejen ředitelům, ale také rodičům.

Hygienická kapacita MŠ je 60 dětí, kapacita je uvedena v rejstříku škol a školských zařízení. Mateřská škola je dvoutrídni. Ve školním roce 2015/2016 jsme zažádali zřizovatele o výjimku z počtu dětí s ohledem na převis zájemců.

- 1. třída Motýlci 24 + 3,
  - 2. třída Ptáčci 24 + 3
- celkový počet dětí v MŠ je tedy 54 dětí.

Třídy jsou věkově smíšené a označené jako třída "MOTÝLKŮ" a třída "PTÁČKŮ". V obou třídách jsou děti ve věku 3-6 let a děti s odloženou školní docházkou. Režim ve třídách je uvolněný a variabilní, záleží na pedagozích i dětech a jejich činnostech. Stanovena je pouze doba jídla a pobytu venku.

- Dopolední svačina: 8.40 -9.15hod
- Pobyt venku: zpravidla 10.00 – 12.00 hod

- Oběd: 12.00 – 12.25hod
- Odpolední svačina: 14.15 -14.30hod

Ve třídách nejsou překračovány stanovené počty dětí. Ke spojování tříd dochází jen ve velmi výjimečných případech. Provoz mateřské školy je Po-Pá od 6.00h do 16.30h.

Do denního programu jsou pravidelně zařazovány zdravotně preventivní pohybové aktivity. Poměr spontánních a řízených činností je vyvážený. Děti mají dostatek času i prostoru na svou spontánní hru. Respektujeme též soukromí dětí třeba i tím, že každé z dětí má ve třídě svou krabičku na své vlastní věci. Je samozřejmostí, že pokud má dítě potřebu uchýlit se do klidu mimo řízené dění ve třídě, je mu to umožněno. Děti se snažíme motivovat podnětným, připraveným prostředím (pomůcky). Naší snahou je předkládat dětem podněty k realizaci jimi vymyšlených aktivit a činností. Snažíme se, aby se děti aktivně podílely na organizaci činností. Necháváme prostor na experimentování, z kterého těžíme pro další činnosti. Víme, že pokud je dětem poskytnut prostor k vlastní tvorbě a experimentu, dokážou vymyslet úžasné věci, z kterých my, učitelé, dokážeme těžit pro další vzdělávací činnosti. Vytváříme též podmínky jak pro individuální, tak skupinové, ale i frontální činnosti:

Metody naší práce jsou:

- ✓ Kooperativní učení hrou a činnostmi.
- ✓ Prožitkové učení hrou a činnostmi (založeny na přímých zážitcích dětí, podporujících dětskou zvědavost a potřebu objevovat, získávat zkušenosti).
- ✓ Situační učení (vytváření a využívání situací, které přináší běžný život).
- ✓ Spontánní sociální učení (založené na principu přirozené nápodoby).

3. 2. ŘÍZENÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Statutárním orgánem školy je ředitelka. Jsme dvoutřídní mateřská škola, a tak řízení menšího týmu dává prostor opřít se především o osobní kontakt, otevřenou komunikaci a vzájemnou dohodu. Komunikace je vstřícná, flexibilní, rovnocenná, probíhá každý den a všemi směry. Povinnosti a pravomoci mají pracovníci jasně vymezeny v náplních práce. Ředitelka školy podporuje týmovou spolupráci. Delegováním úkolů zapojuje kolegy do řízení školy. Podporuje a motivuje spoluúčast všech členů týmu na rozhodování o zásadních otázkách školního programu. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vypracováváme jako tým. Podílejí se na něm všechny pedagogické pracovnice a pracovníci školy, proto všichni plně respektujeme strategický rozvoj školy a ŠVP, jeho cíle i obsah bereme za své. Profesionální chování zaměstnanců je samozřejmostí. Ředitelka školy podporuje vysokou účast na vzdělávacích akcích.

Na plánování pedagogické práce stále pracujeme. Snažíme se o co nejefektivnější systém, který nám bude nejlépe vyhovovat jak v oblasti plánování, tak k evaluaci a zpětné

vazbě. Jedním z dokumentů je roční plán akcí naší školy. Každý měsíc se spolu shodneme na měsíčním plánu akcí společných pro obě dvě třídy. Dále je vypracováván plán týdenních činností s dětmi na jednotlivých třídách v souladu se ŠVP, který je tak součástí třídních vzdělávacích programů. Po ukončení jednotlivých integrovaných bloků dochází k evaluaci a hodnocení ústní formou mezi oběma kolegy na třídě. Vznikne tak písemný zápis vyvozených závěrů pro další práci. Z těchto závěrů vycházíme při dalším plánování. Tento zápis je součástí třídního vzdělávacího programu.

Máme vytvořen vnitřní i vnější informační systém. Preferujeme osobní živou komunikaci, užíváme informační nástěnky a vlastní webové stránky.

3. 3. PERSONÁLNÍ A PEDAGOGICKÉ ZAJIŠTĚNÍ

Pedagogický kolektiv tvoří 4 pedagogové. V současné době mají všichni předepsanou odbornou kvalifikaci pro učitelství v MŠ. Ředitelka a její zástupkyně mají obě vysokoškolské vzdělání v bakalářském oboru „Specializace v pedagogice – učitelství pro mateřské školy“. Všichni se snaží si svou odbornost dále prohlubovat a zkvalitňovat pravidelnou účastí na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků → akreditovaných kurzech, ale též aktivním sebevzděláváním pomocí periodik a odborné literatury. Ředitelka plně podporuje profesionalizaci celého pracovního týmu, zajišťuje další růst jejich profesních kompetencí.

Učitel/ka:

- je příkladem pro děti i okolí
- dokáže vytvářet příjemné a vstřícné prostředí
- přijímá věcnou a upřímnou kritiku
- zvládá stresové situace
- naslouchá druhým a je empatická

K dalšímu personálu školy patří:

- ✓ 2 paní kuchařky vyučené ve svém oboru
- ✓ 1 paní uklízečka
- ✓ 1 paní hospodářka a zároveň ekonomka školy

3. 4. SPOLUÚČAST RODIČŮ

Naším krédem je být otevřenou mateřskou školou, které záleží na vzájemné důvěře, otevřenosti, respektu a ochotě vzájemně spolupracovat. Rodiče našich dětí jsou jedni z nejvýznamnějších partnerů, s kterými budujeme takovýto vstřícný vztah. Snažíme se o spolupráci na základě partnerství. Naše spolupráce začíná již v době adaptace dětí na nové prostředí, kdy rodiče mohou setrvat se svým dítětem ve třídě dle své potřeby. Rodičům je i nadále v průběhu života dítěte v mateřské škole nabízeno po ranním přijetí dítěte či

odpoledním předání setrvat ve třídě libovolnou dobu. Mohou se aktivně zapojovat do dění ve třídě.

Rodiče mají možnost podílet se na tvorbě různých projektů, účastní se organizace mimoškolních aktivit. Ředitelka školy má pravidelné schůzky se zástupci rodičů, kde je informuje o záměrech a plánech školy. Dochází k vzájemným konzultacím a dohodám o společné pomoci při jednotlivých akcích školy. Výbor rodičů je na naší škole velmi aktivní. Přichází s návrhy, které bývají dotaženy do úspěšných zrealizovaných akcí školy.

Pokud se jedná o předávání informací o jednotlivých dětech v tom smyslu, jak dítě prospívá či jakých individuálních pokroků v rozvoji a učení dosáhlo, snažíme se o maximální diskrétnost, pokud to situace vyžaduje. Chráníme soukromí rodiny a respektujeme rodinnou výchovu i výchovný styl rodiny. Snažíme se využít taktu při domluvě o společném postupu při výchovném působení.

Snažíme se být rodičům pomocníky, pokud cítí, že potřebují pomoci při výchově svých dětí. Dokážeme je nasměrovat na odbornou pomoc, pokud to situace vyžaduje.

3. 5. SPOLUPRÁCE S EXTERNÍMI PARTNERY

Jedna z hlavních spolupracujících stran je náš zřizovatel. Tato spolupráce přispívá především ke zkvalitnění materiálních podmínek školy.

Další spolupráci jsme navázali s organizacemi:

- Základní škola Ústí nad Labem, Karla IV. 1024/19 – vzájemné návštěvy, společné akce + využívání prostor školy, kroužek atletiky
- Základní umělecká škola – Výtvarné studio, Neštětice – Keramický kroužek
- Základní škola Trmice – návštěva divadelních představení dramatického kroužku dětí ze ZŠ
- Městská policie Ústí nad Labem – prevence kriminality + dopravní výchova
- Městský úřad Střekov – vystoupení našich dětí a každoroční loučení s předškoláky
- Pedagogicko-psychologická poradna - přednášky pro rodiče, připravenost dětí na školní docházku
- Hrad Střekov – výstavy a prohlídky + mimoškolní akce - Lampionový průvod
- Městské služby města Ústí nad Labem – bezplatné bruslení

4. CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Naše motto:

„Cílem naší didaktiky budiž od začátku až do konce: hledati a nalézti způsobů, jak by měli učit méně ti, kteří vyučují, ale jak by se naučili více ti, kteří se učí“.

J. A. Komenský

4. 1. VIZE A POSLÁNÍ ŠKOLY

Předškolní vzdělávání je založeno na postupném získávání a rozvíjení kompetencí, na prožitkovém učení, na široké a pestré nabídce činností soustředěných kolem dítěti blízkých a prakticky využitelných témat, na vzájemné komunikaci a kooperaci. V každé situaci a u každého dítěte musí pedagog znovu hledat individuálně vhodné vzdělávací postupy a zvažovat, jakým způsobem bude postupovat.

VIZE ŠKOLY

Vytvořit mateřskou školu jako inspirativní prostor, kde se lidé rádi scházejí a učí se navzájem novým věcem. Zažívají spolu radost, nadšení, pochopení, sdílí své pocity a dojmy a cítí se bezpečně.

POSLÁNÍ ŠKOLY

- Umožnit dětem získat první pozitivní zkušenost s výchovně vzdělávacím zařízením. Nastartovat ho tak na cestu celoživotního vzdělávání.
- Vytvořit v dětech životně důležité základy a postoje, znalosti a dovednosti tak, aby se jako dospělí dokázaly vyrovnat s nároky a problémy, které je čekají a mohly a chtěly je pozitivně ovlivňovat

Cílem naší snahy je spokojené, samostatné, aktivní a sebevědomé dítě, které se umí samostatně rozhodovat, je tvořivé a umí vyjádřit své názory a zná své pocity, kterým rozumí.

4. 2. STRATEGICKÉ CÍLE ŠKOLY

- Dát dětem prostor pro seberealizaci a spontánní hru. Dát možnost zažít úspěchy při aktivitách, které si sami zvolí. Podpořit dětskou zvědavost k bádání a experimentování. Využít metody přímých zážitků.

- Vytvořit příznivé klima školy, její součinnost s okolím, zvláště pak s rodičovskou veřejností a umožnit příležitosti pro účast rodičů na přípravě a realizaci projektů MŠ.
- Vybudovat takový tým pedagogických i nepedagogických pracovníků, kteří by se svou kvalitní prací podíleli na vytváření dobré image naší školy.

4. 3. FORMY A METODY VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání probíhá během celého dne ve všech činnostech a situacích, které běžný den v MŠ přináší. Využíváme situačního učení a usilujeme o to, aby vzdělávání mělo charakter spontánní i záměrné hry dětí. Naše učení je založeno na smyslovém vnímání, prožitkovém a kooperativním učení a to zpravidla v menší skupině, individuálně či frontálně. Snažíme se omezovat učení předáváním pouze hotových poznatků a slovních poučení. Raději před děti klademe problém, který se snaží samy vyřešit a hledají cesty k uspokojivému řešení, kde jim je pedagog pouhým rádcem a partnerem doprovázejícím je cestě hledání. Snažíme se pracovat s chybou, která je nám velkým učitelem. Rovněž se snažíme zajistit rovnováhu činností řízených, spontánních a relaxačních. Cíle plníme průběžně již od ranních hodin.

Formy a metody, které při vzdělávání uplatňujeme, navazují na cíle a záměry školy. Jejich prostřednictvím se snažíme u dětí dosáhnout požadovaných kompetencí.

FORMY:

- Individuální
- Skupinové
- Frontální
- Činnostní učení (dítě projevuje vlastní aktivitu a iniciativu, koná a jedná, učí se na základě vlastních činností praktických i intelektových)
- Tematické učení (vyhledávání témat, která jsou dětem blízká, a tím umožňují, že děti získávají očekávané poznatky a dovednosti v reálných souvislostech a tím je i lépe prakticky využijí)
- Učení hrou
- Situační učení (vytváření a využívání situací, které přináší běžný život)
- Kooperativní učení hrou a činnostmi
- Prožitkové učení hrou a činnostmi (založeny na přímých zážitcích dětí, podporujících dětskou zvědavost a potřebu objevovat, získávat zkušenosti)
- Spontánní sociální učení (založené na principu přirozené nápodoby)

METODY:

- ✓ Dialogické (rozhovor, diskuse, dramatizace)

- ✓ Pozorování předmětů a jevů
- ✓ Metoda řešení problémů
- ✓ Praktické pokusy
- ✓ Předvádění (předmětů, obrazů, modelů, pomůcek)
- ✓ Nácvik pohybových dovedností
- ✓ Nácvik praktických dovedností a pracovních činností
- ✓ Monologické (vysvětlování, přednášení)

RITUÁLY A TRADICE:

Rituály:

- Ranní přivítání s paní učitelkou – oční kontakt, pozdravení
- Komunitní/diskusní kruh – sdílení vzájemných prožitků, naslouchání, sdílení nových návrhů a nápadů
- Oslavy narozenin, svátků
- Dny splněných přání - loučení s odcházejícími dětmi
- Každá třída si vytváří své vlastní rituály

Tradice:

- Drakiáda
- Lampionový průvod
- Mikulášská nadílka
- Vánoční setkání s rodiči + společné tvoření.
- Velikonoční pochod
- Oslavy Dne dětí (soutěže, hry, skákací hrad, táborák)
- Školní akademie
- Rozloučení s předškoláky - pasování

Do denního programu dále zařazujeme:

- různá artikulační cvičení, řečové, sluchové, a rytmické hry, hry se slovy, hádanky a vokální činnosti
- řízené zdravotně preventivní pohybové aktivity (SDT, pozitivní postoj ke cvičení)
- dostatečnou nabídku volného pohybu nejen na zahradě, ale i v interiéru MŠ (bezpečnost, pravidla chování, aj.)

4. 4. CHARAKTERISTIKA ŠVP

Svět kolem nás - svět ve mně

Tento program je vlastní a byl vypracován celým týmem MŠ v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Je zpracován globálně pro celou věkovou skupinu dětí, které navštěvují naši mateřskou školu. Je zde zastoupeno všech pět oblastí (biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní, environmentální), které se navzájem prolínají. Při tvorbě jsme si plně uvědomovali rámcové cíle, jejichž naplňováním směřujeme k vytvoření základů klíčových kompetencí v pěti oblastech.

K vytvoření tohoto vzdělávacího programu nás vedlo přiblížit dětem svět kolem nás, ale hlavně ten uvnitř každého z nás. Vycházíme z „Projektů cností“, který byl v roce 1991 založen v USA psychoterapeutkou Lindou Kaveli-Popov, jejím manželem dětským klinickým psychologem Danem Popovem, Ph.D. a jejím bratrem Johnem Kavelinem s úmyslem, aby se zneutralizovalo rostoucí násilí mezi mladými lidmi a rodinami. Projekt cností nabízí posilující strategie, které inspirují k hledání cností v každodenním životě a jejich cvičení.

Myslíme si, že je dobré, aby se s dětmi už v tomto věku mluvilo o hodnotách, vlastnostech a cnostech, které dělají člověka lepším člověkem. Chceme jim tímto programem pomoci k vytvoření morálních hodnot a pochopení především sebe sama prostřednictvím situací, které se dějí každodenně kolem nás.

Náš ŠVP je rozdělen do 10 integrovaných bloků. Každý blok trvá přibližně 4 - 5 týdnů (časový plán je orientační, aby mohl reagovat na aktuální možnosti potřeby i výsledky evaluační činnosti) a je zaměřen na jednu cnost či vlastnost, které se po celou dobu dotýkají nabízené vzdělávací činnosti. Do těchto integrovaných bloků přirozeně zařazujeme tematicky zaměřené aktivity i celoškolní akce s rodiči.

Vzhledem k tomu, že cností a vlastností, se kterými bychom s dětmi chtěli pracovat je více než 10, můžou vzniknout další rok formou příloh nové IB. Držíme se stále osnovy vzdělávacích cílů a očekávaných výstupů, které jsou uvedeny v níže uvedených IB.

Dále jsme se nechali volně inspirovat filozofií a pedagogikou Marie Montessori a programem Začít spolu, ze kterých se nám jako užitečné zdá získávání kompetencí rozhodovat o svých činnostech, které vede k samostatnosti a zodpovědnosti za svou volbu.

Dílní projekty - témata, s doporučenou nabídkou činností, jsou předmětem TVP

5. OBSAH VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

5. 1. Integrovaný blok 1:

"Ukaž mi, jak nejlépe na to" -sebekázeň-

Orientační časové období: září (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

V září do školky přicházejí nové děti a naším cílem bude vytvořit přátelskou a respektující atmosféru, v níž se budou děti cítit bezpečně. Během prvního měsíce, který bude plný poznávání nového prostředí a přizpůsobování se novému řádu, budeme společně s dětmi vymezovat hranice vlastního působení. Proto, abychom se ve školce cítili bezpečně, budeme z učenlivých momentů v průběhu celého měsíce společně s dětmi vyvozovat vyhovující třídní pravidla a zjistíme, že vlastní svoboda končí tam, kde začíná svoboda někoho jiného. Ctností, kterou budeme tento měsíc pěstovat, je sebekázeň. Seznámíme se s novými dětmi i personálem školky, s pomůckami a způsoby, jak se dají používat. Poznáme, jaké činnosti v tomto období nabízí školní zahrada i jaké okolí obklopuje naše pozemky. Naučíme se plánovat a dokončovat činnosti, kterými se chceme zabývat, a osvojíme si orientaci v režimu té části dne, který děti stráví ve školce. Přijdeme i na to, že vše má své místo a že nebývá užitečné věci jen tak odkládat. Poctivosti a sebekázně se budeme učit dlouhodobě, ale když se nám to podaří, zvládneme toho více a rychleji a snáze se nám budou překonávat překážky.

Vzdělávací cíle:

- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností rozvoj základních návyků a dovedností dítěte
- osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem a posilování prosociálního chování
- poznávání pravidel společenského soužití a spoluvytváření přiměřeného množství jasných a smysluplných pravidel soužití ve třídě
- rozvoj schopnosti sebeovládání a získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu

Vzdělávací nabídka:

- manipulační činnosti seznamující děti s úkony s předměty a pomůckami, které je obklopují, a jejich praktickým používáním
- jednoduché pracovní a sebeobslužné činnosti v oblasti osobní hygieny, stolování, oblékání, úklidu, úpravy prostředí apod.
- motivovaná manipulace s předměty, konkrétní operace s materiálem (třídění, přiřazování, uspořádání, porovnávání apod.)
- činnosti zaměřené k vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků (vysvětlování, objasňování, odpovědi na otázky, práce s knihou, s obrazovým materiálem, s médii apod.)
- činnosti zaměřené na poznávání jednoduchých obrazně znakových systémů (piktogramy, značky, symboly, obrazce)
- činnosti zasvěcující dítě do časových pojmů a vztahů souvisejících s denním řádem
- cvičení organizačních dovedností
- příležitosti a hry pro rozvoj vůle a sebeovládání
- výlety do okolí (do přírody, návštěvy dětských kulturních akcí apod.)
- činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije - mateřská škola (prostředí, vztahy mezi dětmi i dospělými, kamarádi)
- aktivity vhodné pro přirozenou adaptaci dítěte v prostředí mateřské školy
- aktivity přibližující dítěti pravidla vzájemného styku
- smysluplné činnosti přispívající k péči o životní prostředí a okolní krajinu, pracovní činnosti, pěstitelské a chovatelské činnosti, činnosti zaměřené k péči o školní prostředí, školní zahradu a blízké okolí

Očekávané výstupy:

- zvládnout sebeobsluhu, uplatňovat základní hygienické a zdravotně preventivní návyky (starat se o osobní hygienu, přijímat stravu a tekutinu, umět stolovat, postarat se o sebe a své osobní věci, oblékat se, svlékat, obouvat apod.)
- zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony (postarat se o hračky, pomůcky, chovat se k nim šetrně, uklidit po sobě, udržovat pořádek, zvládat jednoduché úklidové práce, práce na zahradě apod.)
- pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
- rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, značky, označení nebezpečí apod.) a porozumět jejich významu i komunikativní funkci
- postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí
- rozhodovat o svých činnostech
- respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla, přijímat vyjasněné a zdůvodněné povinnosti

- odloučit se na určitou dobu od rodičů a blízkých, být aktivní i bez jejich opory
- navazovat kontakty s dospělým, kterému je svěřeno do péče, překonat stud, komunikovat s ním vhodným způsobem, respektovat ho
- uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi (zdravit známé děti i dospělé, rozloučit se, poprosit, poděkovat, vzít si slovo až ve chvíli, když druhý domluví, požádat o pomoc, vyslechnout sdělení, uposlechnout pokyn apod.)
- pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.)

Rizika:

- denní režim nevyhovující fyziologickým dětským potřebám a zásadám zdravého životního stylu
- nedostatečný respekt k individuálním potřebám dětí (k potřebě pohybu, spánku, odpočinku, látkové výměny, osobního tempa a tepelné pohody, k potřebě soukromí, apod.)
- nevhodné vzory chování dospělých v prostředí mateřské školy
- málo vlídné, nevstřícné, strohé, nelaskavé a málo přátelské prostředí, kde dítě nenalézá dostatek lásky a porozumění
- spěch a nervozita, nedostatek empatie, neposkytování empatické odezvy na problémy dítěte
- nejednoznačně formulovaná pravidla chování ve vztahu k druhému, nedodržování přijatých pravidel, špatný vzor

Doporučená témata:

1. Ahoj, školko
2. Jak to funguje?
3. Vše má své místo
4. Kdo mnoho začíná, máloco dokončí
5. S poctivostí nejdál dojdeš
6. Kam ještě můžu? – jak nám pomáhají pravidla

5. 2. Integrovaný blok 2:

"Mám se ráda!" - sebeláska -

Orientační časové období: říjen (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

V říjnu budeme aktivity směřovat k hlubšímu sebepoznání a uvědomění si, jaká jsme každý z nás zajímavá osobnost, a co všechno umíme, víme, o co se zajímáme nebo co se chceme naučit. Zjistíme, jak je pro nás důležité být přijímán okolím a jak moc je pro nás důležité naše rodinné zázemí. Děti budou mít možnost seznámit nás s členy své rodiny, které mají rádi, a tak se o sobě vzájemně dozvíme zase o kousek více. Některé situace a příběhy nás navedou k uvědomění, že to, co je v člověku krásné, nebývá viditelné na první pohled. Budeme pokračovat v posilování schopnosti hodnotit sám sebe i své dovednosti a přijdeme na to, že každý člověk má spoustu kladných vlastností i přátelských chybiček, které nám ukazují, v čem se stále můžeme zlepšovat. Klademe důraz na to, že není na místě se za své nedostatky stydět a že naopak bývá užitečnější si je přiznat. Každý sám v sobě najde několik důvodů, pro které si sám sebe má vážit a mít se rád, a budeme pracovat na tom, abychom je uměli pojmenovat. Jak byste popsali lásku? A jaká je láska, kterou miluji své tělo a duši? O obojí je třeba pečovat, a tak se v tomto měsíci nebudeme zabývat jen duší, jak by se mohlo a první pohled zdát, ale i ochranou vlastního zdraví, ochranou a péčí o vlastní tělo.

Vzdělávací cíle:

- uvědomění si vlastního těla
- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí
- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
- poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti)
- získání relativní citové samostatnosti
- ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými

- rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte, rozvoj schopnosti projevat se autenticky, chovat se autonomně

Vzdělávací nabídka:

- hudební a hudebně pohybové hry a činnosti
- činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí
- příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků
- záměrné pozorování, určování a pojmenovávání vlastností jevů či objektů (velikost, barva, tvar, materiál, dotek, chuť, vůně, zvuky), jejich charakteristických znaků a funkcí
- činnosti nejrůznějšího zaměření vyžadující (umožňující) samostatné rozhodování a sebehodnocení
- činnosti vedoucí dítě k identifikaci sebe sama a k odlišení od ostatních
- činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije - rodina (funkce rodiny, členové rodiny a vztahy mezi nimi, život v rodině)

Očekávané výstupy:

- zachovávat správné držení těla
- pojmenovat části těla, některé orgány (včetně pohlavních), znát jejich funkce a mít povědomí o těle a jeho vývoji (o narození, růstu těla a jeho proměnách), znát základní pojmy užívané ve spojení se zdravím)
- rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí; mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví
- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách
- uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je
- rozhodovat o svých činnostech
- ve známých a opakujících se situacích a v situacích, kterým rozumí, ovládat svoje city a přizpůsobovat jim své chování
- uvědomovat si své možnosti i limity (své silné i slabé stránky)
- přijímat pozitivní ocenění i svůj případný neúspěch a vyrovnat se s ním, učit se hodnotit svoje osobní pokroky
- zachytit a vyjádřit své prožitky (slovně, výtvarně, pomocí hudby, hudebně pohybovou či dramatickou improvizací apod.)
- porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad
- bránit se projevům násilí jiného dítěte, ubližování, ponižování apod.

- vyjednávat s dětmi i dospělými ve svém okolí, domluvit se na společném řešení (v jednoduchých situacích samostatně, jinak s pomocí)
- vyjadřovat se prostřednictvím výtvarných, hudebních a hudebně pohybových činností
- těšit se z hezkých a příjemných zážitků, z přírodních krás

Rizika:

- nerespektování rozdílných tělesných a smyslových předpokladů a pohybových možností jednotlivých dětí
- málo vlídné, nevstřícné, strohé, nelaskavé a málo přátelské prostředí, kde dítě nenalézá dostatek lásky a porozumění
- jednání nezachovávající důstojnost dítěte, zesměšňování, ponižování
- nedostatek možností projevit vlastní city, sdělovat citové dojmy a prožitky a hovořit o nich
- upřednostňování hodnocení pedagogem, nepřiměřené nároky na dítě, časté negativní hodnocení, kdy dítě opakovaně prožívá pocit selhání
- nedostatečně psychosociálně "bezpečné" prostředí, neautentické, s nedostatkem porozumění a tolerance

Doporučená témata:

1. Co je ve mně ukryto?
2. Seznamte se, to je má rodina
3. Tohle už zvládám!
4. Jsem rád, že můžu být sám sebou
5. Jak o sebe pečovat?
6. Jak (si sám sebe z)vážít

5. 3. Integrovaný blok 3:

"Podám ruku, příteli" -spolupráce-

Orientační časové období: listopad (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

Už víme, kdo jsem já, a v tomto měsíci budeme zjišťovat, kdo je náš kamarád a co je přátelství. S kým je mi dobře a jak poznám, že je někdo můj kamarád? Pokusíme se pobavit o tom, že přátelství vytváří prostor k tomu, abychom se od sebe vzájemně něčemu naučili, abychom získali důvěru v ostatní a rozvíjeli svou vlastní schopnost porozumět druhým. Popřemýšlíme nad tím, koho bychom mohli ocenit za to, že nás něčemu naučil, a komu jsem se stal „učitelem“ my sami. Nastanou i situace, kdy dojdeme k tomu, že je výhodné se vzájemně spolupráci učit. Asi to nebude vždy jednoduché se na společné práci dohodnout, ale zkusíme přijít na způsoby, které nás ke společnému rozhodnutí při společné práci mohou vést. Kamarádi si spolu hrají a tvoří, sdílí společný cíl a i my se pokusíme v tomto měsíci vytvořit společné dílo, které bude ku prospěchu někomu jinému.

Vzdělávací cíle:

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
- rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)
- posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)
- rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet a rozvíjet je
- seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému
- rozvoj kooperativních dovedností
- rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané
- pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit

Vzdělávací nabídka:

- manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem prováděné ve dvojicích či skupinách
- společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinová konverzace
- aktivity podporující uvědomování si vztahů mezi lidmi (kamarádství, přátelství, vztahy mezi oběma pohlavími, úcta ke stáří apod.)
- různorodé společné hry a skupinové aktivity (námětové hry, dramatizace, konstruktivní a výtvarné projekty apod.) umožňující dětem spolupodílet se na jejich průběhu i výsledcích
- aktivity přibližující dítěti pravidla vzájemného styku (zdvořilost, ohleduplnost, tolerance, spolupráce)
- kognitivní činnosti (kladení otázek, hledání odpovědí, diskuse nad problémem, vyprávění, poslech, objevování)
- přirozené i zprostředkované poznávání přírodního okolí, sledování rozmanitostí a změn v přírodě (příroda živá i neživá, přírodní jevy a děje, rostliny, živočichové, krajina a její ráz, podnebí, počasí, ovzduší, roční období)

Očekávané výstupy:

- vést rozhovor (naslouchat druhým, vyčkat, až druhý dokončí myšlenku, sledovat řečníka i obsah, ptát se)
- přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství
- uvědomovat si svá práva ve vztahu k druhému, přiznávat stejná práva druhým a respektovat je
- spolupracovat s ostatními a respektovat potřeby jiného dítěte (dělit se s ním o hračky, pomůcky, rozdělit si úkol s jiným dítětem apod.)
- vnímat, co si druhý přeje či potřebuje, vycházet mu vstříc (chovat se citlivě a ohleduplně k slabšímu či postiženému dítěti, mít ohled na druhého a soucítit s ním, nabídnout mu pomoc apod.)
- vyjednávat s dětmi i dospělými ve svém okolí, domluvit se na společném řešení (v jednoduchých situacích samostatně, jinak s pomocí)
- chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí
- pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.)

Rizika:

- nevhodný mravní vzor okolí (děti jsou svědky nespravedlivého, nezdvořilého, hrubého, ironického, popř. agresivního chování, netolerantních, necitlivých či nevděčných postojů apod.) včetně nevhodných vzorů v médiích
- nedostatek pozitivních příkladů a vzorů prosociálního chování, málo vstřícné postoje dospělých k dítěti i k sobě navzájem
- nedostatečný respekt k vzájemným sympatiím dětí a malá podpora dětských přátelství
- časté organizování soutěživých činností a podporování nezdravé soutěživosti
- nevděčnost k nevhodné komunikaci a jednání mezi dětmi, přehlížení nežádoucího chování některých dětí, schematické řešení konfliktů

Doporučená témata:

1. Každý chvíli tahá pilku – i já Tě mohu něco naučit
2. Jak poznáš přítele?
3. Více hlav více ví – společně to vymyslíme.
4. Ve dvou se to lépe táhne
5. Za společným cílem

5. 4. Integrovaný blok 4:

"Jak získat laskavé srdce?" -lidskost-

Orientační časové období: prosinec (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

Existuje nějaký bleší trh nebo jiné místo, kde se dá laskavé srdce koupit nebo za něco směnit? Co je potřeba udělat, abychom laskavé srdce získali? Jaký je asi člověk, o kterém říkáme, že má laskavé a vlídné srdce? Tématem posledního měsíce v roce bude lidskost – hodnota, která v lidech vzbuzuje to, co jim je vlastní. Každý člověk má možnost si zvolit, jak se bude k ostatním lidem kolem sebe chovat a naším cílem je mluvit s dětmi o chování ohleduplném, respektujícím a citlivém, o schopnosti vcítit se a vůli pomáhat druhým a také jim odpouštět. Takový nelehký úkol před námi stojí! ☺ Zjistíme, že ale žádný učený z nebe nespádl a že dobré slovo skály otvírá. Určitě ne jeden příběh či prožitá situace nás přesvědčí o tom, že lidé se ocitají v situacích, kdy naši péči a podporu potřebují. Co cítíme, když o někoho pečujeme, nějak mu pomůžeme nebo ho potěšíme? A z kterého místa našeho těla ten pocit vychází? Není lepšího času, než toho předvánočního, kdy bychom si na toto měli vzpomenout a přinést při společných chvílích radost nejen sami sobě, ale i druhým. Určitě i toto prospěje našim laskavějším srdcím.

Vzdělávací cíle:

- uvědomění si vlastního těla
- rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit
- rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních
- rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání
- vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách
- vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti...)
- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společností

Vzdělávací nabídka:

- činnosti zajišťující zdravou atmosféru a pohodu prostředí, vyvolávající spokojenost a radost
- společná setkávání, povídání, sdílení a aktivní naslouchání druhému
- přípravy a realizace společných zábav a slavností (oslavy výročí, slavnosti v rámci zvyků a tradic, kulturní programy apod.)
- činnosti zaměřené k poznávání a respektu různých lidských vlastností (předvádění a napodobování různých typů chování člověka v různých situacích), mimické vyjadřování nálad, gestika
- hry, přirozené i modelové situace, při nichž se dítě učí přijímat a respektovat druhého
- hry a činnosti, které vedou děti k ohleduplnosti k druhému, k ochotě rozdělit se s ním, půjčit hračku, střídat se, pomoci mu, ke schopnosti vyřešit vzájemný spor apod.
- aktivity přibližující dítěti pravidla vzájemného styku (zdvořilost, ohleduplnost, tolerance, spolupráce) a mravní hodnoty v jednání lidí (dobro, spravedlnost, pravda, upřímnost, otevřenost)
- smysluplné činnosti přispívající k péči o životní prostředí a okolní krajinu

Očekávané výstupy:

- prožívat radost ze zvládnutého a poznaného
- zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami, hračkami, věcmi denní potřeby, s knížkami, se sportovním náčiním, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji a běžnými pracovními pomůckám
- uvědomovat si svá práva ve vztahu k druhému, přiznávat stejná práva druhým a respektovat je
- uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi (zdravit známé děti i dospělé, rozloučit se, poprosit, poděkovat, vzít si slovo až když druhý domluví, požádat o pomoc, vyslechnout sdělení, uposlechnout pokyn apod.)
- chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí
- uvědomovat si příjemné a nepříjemné citové zážitky (lásku, soucítění, radost, spokojenost, strach, smutek, odmítání)
- prožívat a dětským způsobem projevovat, co cítí (soucit, radost, náklonnost), snažit se ovládat své afektivní chování (odložit splnění svých osobních přání, zklidnit se, tlumit vztek, zlost, agresivitu apod.)
- být citlivé ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem

- všimnout si změn a dění v nejbližším okolí

Rizika:

- nevhodné vzory a modely chování (netaktní komunikace, nedostatek sociální citlivosti, ohleduplnosti, tolerance, necitlivé vztahy a postoje)
- nedostatek empatie, autoritativní vedení, nedůstojné jednání, zesměšňování, ponižování
- nedostatek pozitivních příkladů a vzorů prosociálního chování, málo vstřícné postoje dospělých k dítěti i k sobě navzájem
- výběr a nabídka témat, která jsou životu dítěte příliš vzdálená a která přesahují přirozenou zkušenost dítěte

Doporučená témata:

1. Kéž bych věděl/a, jak se cítíš!
2. I čertiskovo dobré slovo skály otvírá
3. Se zdvořilostí nejdál dojdeš
4. Štěstí pro druhé
5. Pojdme rozdávat... radost!

5. 5. Integrovaný blok 5:

"Věřím ti" -důvěra-

Orientační časové období: leden (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

V měsíci lednu se pokusíme vybrousit další ze ctností našeho charakteru a zároveň jednu z lidských potřeb – důvěru. Co je to důvěra? Jsme důvěryhodní pro naše kamarády? A můžeme se i my na ně spolehnout? A co dospěláci? Dovolují nám být samostatnými a věří nám, že své záležitosti zvládneme bez jejich zásahů? Důvěra v sobě propojuje schopnost milovat jiného člověka a zajímat se o jeho svět, a zároveň to stejné od něho přijímat. Zamysleme se nad tím, co můžeme udělat pro to, abychom se jednou stali důvěryhodnou, spolehlivou a věrnou osobou. Měli bychom zjistit, jak je důvěra silná hodnota, když lidé dobře znají své vlastnosti. Zároveň nás však mnohé příběhy i vlastní zážitky zavedou k uvědomění, jak je důvěra křehká. Ohrozit ji může každá nepoctivost a lež. Naším cílem bude, aby děti důvěřovaly nejen ostatním, ale i samy sobě. Budeme tak stavět na základech, které byly položeny předchozími ctnostmi. Budeme dětem vytvářet příležitosti k tomu, aby byly co nejvíce samostatné, aby měly příležitost učit se novým věcem a zvyšovaly svou sebedůvěru s každou zvládnutou záležitostí nebo novým úkolem. Chceme, aby děti měly možnost uskutečňovat volby z vlastní vůle, za jejichž přirozené následky by nesly přiměřenou zodpovědnost. Budeme se učit důvěřovat i vlastnímu tělu a jeho schopnostem, a to nejen prostřednictvím smyslových her a zážitků, ale i osvojováním si nových nebo rozvíjením už získaných pohybových dovedností. Důvěřovat budeme i některým dobře míněným radám zkušenějších, a tak se v tomto bloku dotkneme i tématu ochrany vlastního zdraví a bezpečí. Zjistíme, že v přírodě se s jistotou opakují některé jevy (střídání ročních období, mrznutí vody...), a přijdeme na to, že důvěru často máme vlastně i v to, že zase nastanou.

Vzdělávací cíle:

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky
- užívání všech smyslů

- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí
- poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti)
- ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými
- rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte, rozvoj schopnosti projevat se autenticky, chovat se autonomně, prosociálně a aktivně se přizpůsobovat společenskému prostředí a zvládat jeho změny

Vzdělávací nabídka:

- lokomoční a nelokomoční sezónní činnosti (bruslení, lyžování...)
- smyslové a psychomotorické hry na rozvoj důvěry v sebe sama i v ostatní
- různorodé společné hry a skupinové aktivity (námětové hry, dramatizace, konstruktivní a výtvarné projekty apod.) umožňující dětem spolupodílet se na jejich průběhu i výsledcích
- příležitosti a činnosti směřující k prevenci úrazů (hrozcích při hrách, pohybových činnostech a dopravních situacích, při setkávání s cizími lidmi), k prevenci nemoci, nezdravých návyků a závislostí
- poučení o možných nebezpečných situacích a dítěti dostupných způsobech, jak se chránit (dopravní situace, manipulace s některými předměty a přístroji, kontakt se zvířaty, léky, jedovaté rostliny, běžné chemické látky, technické přístroje, objekty a jevy, požár, povodeň a jiné nebezpečné situace a další nepříznivé přírodní a povětrnostní jevy), využívání praktických ukázek varujících dítě před nebezpečím
- přirozené i zprostředkované poznávání přírodního okolí, sledování rozmanitostí a změn v přírodě (příroda živá i neživá, přírodní jevy a děje, rostliny, živočichové, krajina a její ráz, podnebí, počasí, ovzduší, roční období)

Očekávané výstupy:

- koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla - vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu
- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a náradím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji, běžnými pracovními pomůckami
- rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí apod.) a porozumět jejich významu i jejich komunikativní funkci
- navazovat kontakty s dospělým, kterému je svěřeno do péče, překonat stud, komunikovat s ním vhodným způsobem, respektovat ho

- uvědomovat si svou samostatnost, rozhodovat o svých činnostech, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je
- orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v budově mateřské školy, v blízkém okolí)
- zvládat běžné činnosti a požadavky na dítě kladené i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.)
- mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.), uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc)
- porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé (všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje a že s těmito změnami je třeba v životě počítat), přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i v mateřské škole

Rizika:

- omezování samostatnosti dítěte při činnostech, málo příležitostí k pracovním úkonům
- nedostatek příležitostí k poznávacím činnostem založeným na vlastní zkušenosti, převaha předávání hotových poznatků slovním poučováním a vysvětlováním
- stresy a napětí, nejistota, nedostatek ochrany a osobního soukromí
- příliš ochránářské či příliš nevšímavé prostředí
- ironizování a znevažování úsilí dítěte

Doporučená témata:

1. Spolehlivý přítel
2. Lež má krátké nohy
3. Mám spoustu důvodů, proč si věřit
4. Důvěřuj, ale prověřuj – ochrana vlastního bezpečí, kontakt s neznámou osobou
5. Dobrá rada nad zlato

5. 6. Integrovaný blok 6:

"Nesud, neznáš celý příběh" -spravedlnost-

Orientační časové období: únor (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

V tomto měsíci plynule navážeme na zážitky a zkušenosti z předchozího integrovaného bloku a tentokrát se ponoříme do světa spravedlnosti. Jaké je spravedlivé jednání? Pro filozofa Aristotela byla jednou z nejdůležitějších ctností. Možná proto, že slibuje vyrovnanost sil... Možná proto, že souvisí se svědomím. Kdo ví? My si asi také dostatečně zafilozofujeme, ale určitě se přesvědčíme o tom, že se spravedlností to není vůbec jednoduché. Funguje spravedlnost sama od sebe? Nebo jí musíme pomáhat a jak? Začneme u sebe a popřemýšlíme nad tím, co potřebuji k tomu, abych mohl být já sám k sobě i k ostatním spravedlivý. Hrdinové našich příběhů nás určitě zavedou do „krajiny rozvážnosti“ a „upřímnosti“. Určitě také narazíme na velký pojem pravdy a zjistíme, že není úplně snadné ji rozpoznat. Vyzkoušíme si roli mocného soudce, který musí rozhodnout, kde je pravda. Je to opravdu velmi těžký úkol soudit jiné a nesnadné je i vyrovnat se s tím, že o nás a naší pravdě někdo rozhoduje a má nad námi moc. Už docela malé děti cítí pocit krivdy, když někdo druhý rozhodne o tom, že pravda tkví v něčem jiném, než si ony samy myslely. Přesto po spravedlnosti toužíme. Staví se spravedlnost vždy na stranu pravdy? Co když se spravedlnost při cestě za pravdou nechá unavit její vtíravou příbuznou - lží? My se určitě naučíme spravedlivě naslouchat oběma stranám, které přicházejí. Budeme se mezi sebou spravedlivě dělit a vyzkoušíme si různé způsoby, jakými se můžeme dobrat společného (a spravedlivého) rozhodnutí.

Vzdělávací cíle:

- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností (vnímání, naslouchání, porozumění, vytváření pojmů apod.)
- přechod od konkrétně názorného myšlení k myšlení pojmovému
- získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci
- kultivace mravního vnímání, vytváření povědomí o morálních hodnotách a kultivace prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti...)

- rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí, vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané
- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách

Vzdělávací nabídka:

- konkrétní operace s materiálem (třídění, přiřazování, uspořádání, odhad, porovnávání...)
- kognitivní činnosti – kladení otázek, hledání odpovědí, diskuse nad problémem, vyprávění, poslech, objevování)
- činnosti zaměřené k vytváření (chápaní) pojmů a osvojování poznatků (objasňování, odpovědi na otázky apod.)
- dramatické činnosti a modelové situace (hraní rolí)
- aktivity přibližující dítěti pravidla vzájemného styku (zdvořilost, ohleduplnost, tolerance, spolupráce) a mravní hodnoty v jednání lidí (dobro, zlo, spravedlnost, pravda, upřímnost, otevřenost apod.)
- ekologicky motivované hravé aktivity (ekohry)

Očekávané výstupy:

- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách
- přemýšlet, vést jednoduché úvahy a to, o čem přemýšlí a uvažuje, také vyjádřit
- zaměřovat se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhalovat podstatné znaky, vlastnosti předmětů, nacházet společné znaky, podobu a rozdíl, charakteristické rysy předmětů či jevů a vzájemné souvislosti mezi nimi)
- uvědomovat si svá práva ve vztahu k druhému, přiznávat stejná práva druhým a respektovat je
- vyjednávat s dětmi i dospělými ve svém okolí, domluvit se na společném řešení (v jednoduchých situacích samostatně, jinak s pomocí)
- uvědomovat si, že ne všichni lidé respektují pravidla chování, že se mohou chovat neočekávaně, proti pravidlům, a tím ohrožovat pohodu i bezpečí druhých, odmítat společensky nežádoucí chování (např. lež, nespravedlnost, ubližování, lhostejnost či agresivitu), chránit se před ním a v rámci svých možností se bránit jeho důsledkům (vyhýbat se komunikaci s lidmi, kteří se takto chovají)
- vyjádřit souhlas i nesouhlas, říci „ne“ v situacích, které to vyžadují, odmítnout se podílet na zakázaných činnostech
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomit si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí

Rizika:

- nevhodné vzory chování dospělých v prostředí mateřské školy
- jednání, které dítě pociťuje jako křivdu
- málo příležitostí k samostatným řečovým projevům dítěte (spontánním i řízeným) a slabá motivace k nim
- převaha předávání hotových poznatků slovním poučováním a vysvětlováním
- nedostatek příležitostí k nápravě jednání, které bylo proti pravidlům

Doporučená témata:

1. Kdo jinému jámu kopá...
2. Lež má krátké nohy
3. Rozvážný soudce
4. Boží mlýny melou pomalu, ale jistě
5. Každý vidí pravdu jinýma očima

5. 7. Integrovaný blok 7:

“Vytrvej, příteli” -vytrvalost-

Orientační časové období: březen (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

V měsíci březnu budeme hledat cesty k vytrvalosti. Zjistíme, že ne pro každého je to snadná záležitost a budeme se cvičit v tom, abychom se zase o kousek trpělivějšími stali. Mít věci rychle hotové nebo jich rychle dosáhnout je dost lákavé a zdá se, že pak stihneme mnohem víc věcí udělat, s více hračkami si pohrát. Nemusíme ale získávat nebo umět všechno hned, většinou je k učení potřeba vytrvalé práce, a tak se pomalu seznámíme s některými symboly, jako jsou číslice, písmena. Ne jeden příběh nás poučí, že zbrklé a netrpělivé jednání se lidem zatím spíš nevyplatilo. Pokusíme se přijít na to, jestli není příjemnější, když na nás lidé nespěchají a dovedou nám trpělivě naslouchat. Nebo jestli nakonec není i pohodlnější, když pracujeme sice cílevědomě, ale s rozvahou a v klidu. Když se nám to i za podpory přátel bude dařit, zpozorujeme, jak se mění naše nálady při práci, a zjistíme, že i příroda na sebe nespěchá a i tam má všechno svůj čas – ať už třeba tání sněhu, klíčení semínek, růst prvních rostlinek nebo zrození nových mláďat.

Vzdělávací cíle:

- rozvoj fyzické i psychické zdatnosti
- vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu
- vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení
- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení a psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální a neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)
- osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech a jejich funkci (abeceda, čísla)
- rozvoj schopnosti sebeovládání
- vytváření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, planetou Zemí

Vzdělávací nabídka:

- zdravotně zaměřené činnosti (vyrovnávací, protahovací, uvolňovací, dechová, relaxační cvičení)
- artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti, hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest
- grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel, písmen
- činnosti zaměřené na poznávání jednoduchých obrazně znakových systémů (písmena, číslice, piktogramy, značky, symboly, obrazce) a k seznamování se s elementárními číselnými a matematickými pojmy a jejich symbolikou (číselná řada, číslice, základní geometrické tvary, množství apod.) a jejich smysluplné praktické aplikaci
- hry a praktické úkony procvičující orientaci v prostoru i v rovině
- činnosti a hry seznamující děti s různými sdělovacími prostředky (noviny, časopisy, knihy...), grafické napodobování symbolů, tvarů, číslic, písmen
- činnosti přiměřené silám a schopnostem dítěte a úkoly s viditelným cílem a výsledkem, v nichž může být dítě úspěšné
- přirozené i zprostředkované poznávání přírodního okolí, sledování rozmanitostí a změn v přírodě (příroda živá i neživá, přírodní jevy a děje, rostliny, živočichové, krajina a její ráz, podnebí, počasí, ovzduší, roční období), poznávání ekosystémů (les, louka, rybník apod.)
- praktické činnosti, na jejichž základě se dítě seznamuje s různými přírodními i umělými látkami a materiály ve svém okolí a jejichž prostřednictvím získává zkušenosti s jejich vlastnostmi (praktické pokusy, zkoumání, manipulace s různými materiály a surovinami)
- smysluplné činnosti přispívající k péči o životní prostředí a okolní krajinu, pracovní činnosti, pěstelské a chovatelské činnosti, činnosti zaměřené k péči o školní prostředí, zahradu

Očekávané výstupy:

- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a náradím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji, běžnými pracovními pomůckami
- ovládat koordinaci ruky a oka
- sluchově rozlišovat začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech
- poznat a vymyslet jednoduchá synonyma, homonyma a antonyma
- rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí apod.) a porozumět jejich významu i jejich komunikativní funkci

- sledovat očima zleva doprava
- vnímat, že je zajímavé dozvědět se nové věci, využívat zkušeností k učení
- záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost
- porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé (všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje a že s těmito změnami je třeba v životě počítat), přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i v mateřské škole

Rizika:

- denní režim nevyhovující fyziologickým dětským potřebám a zásadám zdravého životního stylu
- nedostatečná pozornost k rozvoji dovedností předcházejících čtení a psaní
- omezený přístup ke knížkám
- spěch a nervozita, omezování možností dítěte dokončovat činnost v individuálním tempu

Doporučená témata:

1. Kdo je ta trpělivost, když přináší růže?
2. Cvičení dělá mistra
3. Práce kvapná málo platná
4. Příteli, neházej flintu do žita
5. Vše má svůj čas, velikonoční zajíčku!
6. Kamarádi z rodiny Abecedy a Číslic

5. 8. Integrovaný blok 8:

"Jsme sami sebou?" -osobitost-

Orientační časové období: duben (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

V tomto integrovaném bloku se pokusíme zjistit, co je to osobitost. Je měsíc duben a v přírodě se kolem nás rodí spousta mláďátek. Nakoukneme tedy do jejich říše a narazíme na to, že každý z nás, lidí i zvířat, je jinde doma, avšak možná se nám podaří najít mezi našimi domovy, nějaké podobnosti, i když si mohou být velmi vzdálené. A tak je to i s lidmi. Máme toho hodně společného, a přesto je každý z nás docela jiný. I vše co děláme, jak vypadáme, co umíme, jak přemýšlíme, se liší člověk od člověka. Výsledky naší práce jsou prostě odlišné, každý si představí jinou květinu, postaví jinak vysoký a barevný dům a určitě si vzpomene na jiný oblíbený pohádkový příběh. Je to jiné, když mě pohladí maminka, a docela jiné, když to udělá kamarád, přestože oba dělají stejnou věc. Ujistíme se, že není třeba, abychom byli stejní, že každý k věcem může přistupovat jinak a přinášet jiné nápady. O co všechno bychom v životě přicházeli, kdybychom všichni byli úplně stejní? Například barvy... Co kdyby se jedna barva rozhodla, že chce být stejná jako ta druhá? A ta třetí stejná jako ty předchozí dvě. Nakonec by existovala jen jedna barva a to by byla velká škoda. A asi i velká nuda. Tím, že je každá barva jiná, tak na nás i jinak působí. Popřemýšlíme, v čem se každý z nás liší od ostatních, a zjistíme, že to je na nás to originální a výjimečné. Každý na světě si začne hledat svou životní cestu a bude jen na něm, jakou si ji udělá. Při svých toulkách za osobitostí narazíme na vlastnost, které se říká kreativita. Co nám taková tvořivost dává, v čem nás posiluje a čím prospívá ostatním? Zkusíme se ponořit do vod fantazie a představivosti a vidět sám sebe kdekoliv si budeme přát. Hodně nám pomůže i naše hravost. Umíme si vůbec hrát? A jak to mají děti jinde na světě?

Vzdělávací cíle:

- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře osobní pohody
- vytváření sociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu apod.)
- poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (sebedůvěra, uvědomění si vlastní identity atd.)
- rozvoj tvořivosti, tvořivého myšlení a sebevyjádření

- seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije
- vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností
- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním prostředí a jeho rozmanitosti
- rozvoj schopnosti projevat se autenticky
- získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci

Vzdělávací nabídka:

- smyslové a psychomotorické hry
- činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí
- společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinová konverzace
- záměrné pozorování běžných objektů a předmětů, určování a pojmenovávání jejich vlastností (velikost, barva, tvar, materiál, dotek, chuť, vůně, zvuky), jejich charakteristických znaků a funkcí
- řešení myšlenkových i praktických problémů, hledání různých možností a variant
- hry nejrůznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii (kognitivní, imaginativní, výtvarné, konstruktivní, hudební, taneční či dramatické aktivity)
- činnosti zaměřené k poznávání různých lidských vlastností; záměrné pozorování, čím se lidé mezi sebou liší (fyzické a psychické vlastnosti, dovednosti, schopnosti, city, vlastnosti dané pohlavními rozdíly, věkem, zeměpisným místem narození, jazykem) a v čem jsou si podobní
- činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije – rodina (funkce rodiny, vztahy mezi jejími členy, rodina ve světě zvířat), mateřská škola (prostředí, vztahy mezi dětmi i dospělými, kamarádi)
- aktivity přibližující dítěti svět kultury a umění a umožňující mu poznat rozmanitost kultur (výtvarné, hudební a dramatické činnosti, sportovní aktivity, zábavy, účast dětí na kulturních akcích, návštěvy výstav, divadelních a filmových představení, využívání příležitostí seznamující dítě přirozeným způsobem s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí apod.)
- využívání přirozených podnětů, situací a praktických ukázek v životě a okolí dítěte k seznamování dítěte s elementárními dítěti srozumitelnými reáliemi o naší republice

Očekávané výstupy:

- vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů
- pojmenovat části těla, některé orgány (včetně pohlavních), znát jejich funkce, mít povědomí o těle a jeho vývoji (o narození, růstu těla a jeho proměnách)
- přemýšlet, vést jednoduché úvahy, vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, pocity, úsudky a přání ve vhodně formulovaných větách

- chápat, že všichni lidé (děti) mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (jinak vypadá, jinak se chová, něco jiného umí či neumí apod.), že osobní, resp. osobnostní odlišnosti jsou přirozené
- dozvídat se nové věci, využívat získané zkušenosti k učení
- chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí
- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru i jiných materiálů, přírodnin aj.)
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý - jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)

Rizika:

- výběr a nabídka témat, která jsou životu dítěte příliš vzdálená, pro jeho vnímání a chápání náročná, která přesahují přirozenou zkušenost dítěte a nejsou pro dítě prakticky využitelná
- autoritativní vedení, direktivní zacházení s dítětem
- převaha zprostředkovaného poznávání světa (obraz, film)
- zvýhodňování a znevýhodňování některých dětí ve skupině
- časté organizování soutěživých činností a podporování nezdravé soutěživosti
- manipulace dítěte tzv. pozitivními prostředky (citovými prostředky, chválením bez opodstatnění)
- nedostatek příležitostí k rozvoji uměleckých dovedností dítěte a k vytváření jeho estetického vztahu k prostředí, ke kultuře a umění

Doporučená témata:

1. Kde jsem doma
2. Já sám sebe tvořím
3. Každý jsme z jiného těsta
4. Být jiný je dar
5. Jaký bych chtěl být?

5. 9. Integrovaný blok 9:

"S chutí do toho, půl je hotova!" -naděšení-

Orientační časové období: květen (asi 4 - 5 týdnů)

Základní charakteristika:

V měsíci květnu všechno kolem nás kvete, příroda nás rozehřívá, sluneční paprsky nás naplňují optimismem a působí nám radost. Co všechno nám dodává energii a jaká myšlenka nás rozehřívá samým těšením se na ni? Blíží se prázdniny, mnozí z nás budou cestovat (skutečně, po mapě, v myšlenkách, do budoucnosti, do minulosti...), ale připravujeme se už i na školku v přírodě a chystáme spoustu veselých činností, kterými se chceme potěšit na školní akademii. Přesvědčíme se, že s pozitivním přístupem a vírou v to, že se nám vše podaří, jde spousta věcí mnohem snáz. Holt láskyplná práce nese nejlepší plody! Zasníme se, kde bychom se chtěli vidět za pár let – co bychom chtěli mít, kde bychom chtěli být a čím bychom se chtěli stát? Být dospělým přináší spoustu povinností, například „chodit do práce“. Pokusíme se zjistit, v jakém zaměstnání působí rodiče, prarodiče či známí našich kamarádů a možná se nám povede si některá povolání přiblížit buď exkurzí, fotografiemi či obrázky nebo návštěvou a vyprávěním některého pracujícího dospělého přímo ve školce. Při takovém společném sdílení zjistíme, že ne na každé povolání bychom si třeba troufli a že v jiném oboru bychom si asi věřili více. Ale když máme v práci veselé kamarády, s kterými si pomáháte a je s nimi i v těžších chvílích legrace, dá se zvládnout úplně všechno. A ne nadarmo se říká, že humor je kořením života a veselá mysl půl zdraví! Co se nám zdá veselé a vtipné? Pojdme vesele do dalšího integrovaného bloku!

Vzdělávací cíle:

- osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
- posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.) a vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem
- rozvoj základních kulturně společenských návyků a dovedností dítěte, rozvoj schopnosti prosociálně a aktivně se přizpůsobovat společenskému prostředí
- vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevat

- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji

Vzdělávací nabídka:

- zdravotně zaměřené činnosti (vyrovnávací, protahovací, uvolňovací, dechová, relaxační cvičení)
- činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí
- činnosti zajišťující spokojenost a radost, činnosti vyvolávající veselí a pohodu
- estetické a tvůrčí aktivity obohacující citový život dítěte
- výlety do okolí (návštěvy sportovních a kulturních akcí, výlety do přírody, pozorování životních podmínek a stavu životního prostředí, poznávání ekosystémů – rybník, louka, les apod.)
- běžné každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování
- hry a praktické činnosti uvádějící dítě do světa lidí, jejich občanského života a práce (využívání praktických ukázek z okolí dítěte, tematické hry seznamující dítě s různými druhy zaměstnání, řemesel a povolání, s různými pracovními činnostmi a pracovními předměty, praktická manipulace s některými pomůckami a nástroji, provádění jednoduchých pracovních úkonů a činností apod.)
- přípravy a realizace společných zábav a slavností (oslav y výročí, slavnosti v rámci zvyků a tradic, sportovní akce, kulturní programy apod.)
- aktivity zaměřené k získávání praktické orientace v obci (vycházky do ulic, návštěvy obchodů, návštěvy důležitých institucí, budov a dalších pro dítě významných objektů)

Očekávané výstupy:

- zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (zvládat překážky, házet a chytat míč, užívat různé náčiní, pohybovat se ve skupině dětí, pohybovat se na sněhu, ledu, ve vodě, v písku)
- ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem
- chápat slovní vtip a humor
- těšit se z hezkých a příjemných zážitků, z přírodních i kulturních krás i setkávání se s uměním, hodnotit svoje zážitky (říci, co bylo zajímavé, co je zaujalo)
- chápat prostorové pojmy (vpravo, vlevo, dole, nahoře, uprostřed, za, pod, nad, u, vedle, mezi apod.), elementární časové pojmy (teď, dnes, včera, zítra, ráno, večer, jaro, léto, podzim, zima, rok), orientovat se v prostoru i v rovině, částečně se orientovat v čase

- osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi

Rizika:

- nedostatek možností projevovat vlastní city, sdělovat citové dojmy a prožitky a hovořit o nich
- nedostatečná motivace dětí k jejich sebevyjádření a sebeuplatnění
- nedostatek příležitostí k poznávacím činnostem založeným na vlastní zkušenosti
- nemožnost podílet se na volbě činností a témat, které se v mateřské škole realizují
- soustředění pozornosti pouze na verbální formy komunikace

Doporučená témata:

1. Co to kvete, co to voní
2. S chutí do toho, půl je hotovo
3. Putování do budoucnosti – kým jsem já a kým jsi ty?
4. Ve zdravém těle zdravý duch
5. Humor je kořením života

5. 10. Integrovaný blok 10:

"Odvážnému štěstí přeje" -odvaha-

Orientační časové období: červen-srpen (asi 8 - 9 týdnů)

Základní charakteristika:

Tématem tohoto integrovaného bloku bude odvaha. Popřemýšlíme, co pro nás odvaha znamená. Kdo se nám odvážným zdá, anebo co odvážného můžeme my sami udělat? Určitě narazíme na statečného hrdinu v pohádkovém či opravdovém příběhu. Také se dostaneme k tomu, že být odvážný má spousty předpokladů. Ne každý, kdo se vrhne někoho zachraňovat, se hrdinou stane. Náš odvážný hrdina musí být nejen odhodlaný, ale také rozvážený a zároveň rozhodný, neměly by mu chybět cílevědomost a zodpovědnost. Vyzkoušíme si na vlastní kůži, jak chutná „mít odvahu“. Zjistíme společně, že má spousty podob a provází nás každým dnem. Asi nás v souvislosti s tímto tématem napadají velcí hrdinové a jejich činy, ale taková odvaha nemusí vždy předznamenávat okázalé činy. Někdy stačí malé zrno odvahy, díky které se sami pro sebe staneme velkými hrdiny. Třeba si jen říci o věc, se kterou bych si chtěl hrát, předstoupit před kolektiv všech dětí a říci novou básničku nebo jet na pár dní sice za zážitky, ale bez rodičů...

Vzdělávací cíle:

- rozvoj pohybových schopností v oblasti lokomoce
- rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)
- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
- vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách
- poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (sebedůvěra, uvědomění si vlastní identity atd.)
- získání relativní citové samostatnosti
- uvědomovat si své možnosti i limity (své silné i slabé stránky)
- osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem

Vzdělávací nabídka:

- manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem; činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují a jejich praktickým používáním
- lokomoční pohybové činnosti (chůze, běh, skoky a poskoky, lezení), nelokomoční pohybové činnosti (změny poloh a pohybů těla na místě) a jiné činnosti (základní gymnastika, turistika, sezónní činnosti, míčové hry apod.)
- společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinová konverzace (vyprávění zážitků, příběhů, vyprávění podle skutečnosti i podle obrazového materiálu, podle vlastní fantazie, sdělování slyšeného druhým apod.)
- poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů, četba, vyprávění a poslech pohádek a příběhů s etickým obsahem a poučením a obohacujících citový život dítěte
- řešení myšlenkových i praktických problémů, hledání různých možností a variant
- hry a praktické úkony procvičující orientaci v prostoru i v rovině
- činnosti přiměřené silám a schopnostem dítěte a úkoly s viditelným cílem a výsledkem, v nichž může být dítě úspěšné

Očekávané výstupy:

- zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci
- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, pocity, úsudky a přání ve vhodné formulovaných větách
- chovat se a jednat na základě vlastních pohnutek a zároveň s ohledem na druhé
- dozvídat se nové věci, využívat získané zkušenosti k učení
- prožívat radost ze zvládnutého a poznání
- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a nářadím
- koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla
- vyjádřit souhlas i nesouhlas, říci „ne“ v situacích, které to vyžadují (v ohrožujících, nebezpečných či neznámých situacích), odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných činnostech apod.
- dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití

Rizika:

- výběr a nabídka témat, která jsou životu dítěte příliš vzdálená, pro jeho vnímání a chápání náročná, která přesahují přirozenou zkušenost dítěte a nejsou pro dítě prakticky využitelná
- převaha zprostředkovaného poznávání světa (obraz, film)
- zvýhodňování a znevýhodňování některých dětí ve skupině
- omezování samostatnosti dítěte při pohybových činnostech, málo příležitostí k pracovním úkonům
- neznalost zdravotního stavu a zdravotních problémů dítěte
- dlouhodobé statické zatěžování bez pohybu, uplatňování nevhodných cviků a činností
- manipulace dítěte tzv. pozitivními prostředky (citovými prostředky, chválením bez opodstatnění)

Doporučená témata:

1. Jaký je náš hrdina?
2. Strach má velké oči – odhodlání
3. Náš příběh o odvaze
4. Síla rozhodnutí
5. Já jsem také hrdina
6. Překonávání překážek není jen o fyzické síle

Bližší rozpracování vzdělávací nabídky probíhá na úrovni třídních vzdělávacích programů, kde mají učitelé prostor pro uplatnění svých evaluačních poznatků a mohou lépe a pružně reagovat na vzniklé situace a klimata jednotlivých tříd.

6. NADSTAVBOVÁ ČINNOST

V naší mateřské škole máme jakousi nadstavbu ke školnímu vzdělávacímu programu naší mateřské školy, říkáme jí **zájmové činnosti**. Třídy v naší MŠ jsou heterogenní. Práce s takto smíšenou třídou je v mnoha ohledech složitější pro nás pedagogy. Uvědomujeme si, že mezi 3letým a 6letým dítětem je obrovský rozdíl. Naši předškoláci se učí ve smíšené třídě toleranci k menším dětem, mohou si vyzkoušet různé sociální role a čerpat ze zkušeností, kdy i oni sami byli mladšími dětmi. Ale následující rok jdou do první třídy a tam už budou mít okolo sebe pouze vrstevníky. Prosadit se v takové třídě je pro některé děti mnohem složitější. **Proto jsme přistoupili k tomuto řešení:**

Předškolní děti mohou navštěvovat zájmové činnosti, kde si vyzkouší být pouze s vrstevníky. Práce v kroužcích probíhá od 13h tak, aby příliš nezasahovaly do výchovně vzdělávacího procesu. V tomto čase mají děti fyziologicky nárok na odpočinek a my jim ho nechceme odírat. Proto po obědě si jdou odpočinout všechny děti včetně předškoláků. Odpočinek potřebují, jen většina předškolních dětí již neusíná a tak využíváme tohoto času od 13hodin k zájmovým činnostem. Pokud dojde k tomu, že některé z dětí je unavené a usne, necháme ho dále odpočívat. Vycházíme z potřeb dětí.

Zájmové činnosti, které si zajišťujeme sami:

1. Výtvarné činnosti – Dovedné ruce
2. Hra na flétnu
3. Tvořivá dramatika
4. Sportovní hry – bruslení
5. Povídalek – logopedická prevence

Zájmové činnosti, které zajišťujeme ve spolupráci:

6. Keramika – ZUŠ Výtvarné studio UL Neštěmice
7. Atletika – ZŠ Karla IV. + atletický klub USK Provod

7. EVALUAČNÍ SYSTÉM

Evaluace je průběžné vyhodnocování vzdělávacích činností, situací a podmínek v mateřské škole, které nám poskytuje zpětnou vazbu o kvalitě vlastní práce. Jde o systematický proces, jehož výsledky využíváme ke zlepšování vzdělávacího procesu a podmínek, za kterých se tento proces uskutečňuje. Evaluace je též prostředkem k hledání optimálních cest vzdělávání jednotlivých dětí.

Předmětem evaluace chápeme

- kvalitu *naplňování zvolených záměrů*, programových cílů školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, včetně kvality průběhových výsledků vzdělávání u dětí a dosahování klíčových kompetencí,
- kvalitu *způsobu zpracování ŠVP a TVP a jeho realizace* - vyhodnocování tematických celků - IB,
- kvalitu *výchovně-vzdělávací práce pedagogů* včetně součinnosti všech provozních zaměstnanců včetně školní jídelny,
- kvalitu *podmínek vzdělávání* - věcných, bezpečnostních, psychosociálních podmínek, včetně organizace MŠ, životosprávy dětí, personálních podmínek a kvality řízení organizace - kvality vedení lidí,
- spolupráce MŠ s okolím.

Metody evaluace

Budeme určitě využívat běžné pozorování, záměrné pozorování (hospitace), průběžné, pravidelné i příležitostné rozhovory, diskuse (s dětmi, s kolegy ve třídě, při pedagogické radě, s rodiči, s dalšími odborníky...), rozbor dokumentace, analýza vzdělávacích programů, analýzy prací dětí, dotazník, anketa.

7. 1. VNITŘNÍ EVALUACE

Na úrovni školy

- autoevaluace školy – kolektiv
- řízení školy – ředitelka, ostatní zaměstnanci (zpětná vazba)

Na úrovni tříd

- sebereflexe – učitelé, ředitelka
- výchovně vzdělávací činnost – učitelé, ředitelka
- hodnocení integrovaných bloků – učitelé, ředitelka

Rozvojové a učební pokroky dětí

- sledování individuálního rozvoje dítěte – učitelé, ředitelka ve třídě

Autoevaluace školy

Je prováděna jednou za dva roky (zpravidla v letních měsících) celým kolektivem školy s využitím evaluačních prostředků (SWOT analýza, hodnocení pedagogů atd.) a to těmito metodami: výsledky hospitační činnosti, analýzy, dotazníky, rozhovory s rodiči, dětmi a ostatní veřejností, zájem rodičů o dění ve škole, kvalita spolupráce s partnery, pozorování atd.

Kritéria autoevaluace školy:

- hodnocení dosažených výsledků,
- plnění cílů, které si škola stanovila,
- hodnocení vzdělávacího obsahu a jeho realizace,
- hodnocení práce pedagogů,
- hodnocení podmínek školy.

Hospitační činnost ředitelky

Vzhledem k volnému režimu dětí a k plnění výchovné činnosti s dětmi během celého dne bude činnost ředitelky zaměřena na krátké vstupní kontroly. Výchovná činnost je zajištěna kvalifikovanými a zodpovědnými pedagogy, kteří se neustále vzdělávají.

Zaměření:

- dodržení bezpečnosti dětí ve třídách a při pobytu venku,
- zda učitelé vytváří dětem prostor pro samostatnost a možnost ovlivnit situaci, ve které se nacházejí,
- dostatek vhodných pomůcek pro různé činnosti – příprava učitelek,
- správná a dostatečná motivace dětí,
- zapojení dětí do her,
- nálada a atmosféra ve třídě,
- kontrola třídních vzdělávacích programů – zda vycházejí ze ŠVP a plnění ŠVP,
- kontrola dodržování pracovní doby, vedení třídní dokumentace.

Každodenní evaluační činnost pedagogů

Učitelé by měli hodnotit svou vzdělávací činnost během celého dne, kdy si budou při práci s dětmi klást tři základní otázky, které vycházejí z tří základních cílů RVP PV:

- **co se právě teď dítě učí,**
- **s jakou hodnotou se právě teď dítě setkává,**
- **jaký má právě teď dítě prostor pro samostatnost a možnost ovlivnit situaci, ve které se nachází.**

7. 2. EVALUAČNÍ ČASOVÝ PLÁN

Co se hodnotí	Kdo hodnotí	Jak (forma)	Kdy
hodnocení konkrétních činností, výsledků hry jedince či skupiny	provádí pedagogové a ředitelka i společně s dětmi	během celého dne pozorováním a slovně	průběžně během celého dne
podmínky a kvalita výsledků práce v rámci třídy	hodnotí pedagogové a ředitelka	slovně	průběžně v rámci porad
hodnocení chování dětí i celé skupiny, individuální rozvoj a relativní posun dítěte	provádí pedagogové a ředitelka	písemné záznamy o dětech	průběžně 2x ročně
hodnocení práce pedagogů	provádí ředitelka MŠ	hospitace pedagogické rady samostatné rozhovory	průběžně
sebehodnocení rozborem své práce	provádí pedagogové	sebereflexe písemná	1x ročně
evaluace integrovaného bloku, jeho průběhu a výsledků	provádí pedagogové a ředitelka	písemné hodnocení IB	průběžně, vždy po skočení IB
kontrolu třídní dokumentace (třídní kniha)	provádí ředitelka MŠ	písemný zápis v TK	dle potřeby nejméně 1x ročně
kvalitu a efektivnost vzdělávacího procesu	provádí ředitelka a pedagogové	ústně na pedagogických radách	průběžně na pedagogických radách
spoluúčast rodičů, ohlasy na práci školy	zjišťují pedagogové	dotazník, rozhovorem s rodiči	průběžně a 1x za 2-3 roky
vyhodnocení naplnění cílů ŠVP na úrovni tříd a celé školy	provádí pedagogové a ředitelka MŠ	ústně na pedagogické radě	1x ročně závěr roku
autoevaluace školy	kolektiv MŠ	analýza SWOT	1x za 2-3 roky závěr školního roku

8. POUŽITÁ LITERATURA

1. BEČVÁŘOVÁ, Z. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010.
2. KOPŘIVA, P. NOVÁČKOVÁ, J. NEVOLOVÁ, D. KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovat a být respektován*. Bystřice pod Hostýnem: Spirála, 2015. ISBN 978-80-904030-0-0
3. SMOLÍKOVÁ, K. A KOLEKTIV: *Manuál k přípravě školního vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: VÚP, 2005.
4. SMOLÍKOVÁ, K. A KOLEKTIV *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.
5. Zákon č. 561/2005 Sb.
6. www.rvp.cz
7. <http://www.virtuesproject.com/>